

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI VE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TO TEACHING PROFESSION AND EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION SKILLS

Zeynep ÇAKMAK¹

¹İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

e-mail: zeynepcakmak1@stu.aydin.edu.tr

ÖZET

Tutumlar davranışlar ve ortaya çıkan sonuçlardan dolayı eğitim-öğretimde önemli bir yere sahip olmaktadır. Öğretmenlerin dersleri severek ve isteyerek işlemesi, öğrencilerin de olumlu tutum geliştirmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla öğretmenlerin mesleki tutumlarının önemli olduğunu dikkate alırsak, bir öğretmenin mesleki tutumunun olumsuz olması durumunda öğrencilerde de olumsuz etkilere yol açacağı kaçınılmazdır. Genel olarak bakıldığında eğitim ortamları bir iletişim alanı olduğundan, bu araştırmada ilkökul öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarıyla iletişim becerileri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırma grubu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilindeki resmi eğitim kurumlarında görev yapan 200 öğretmenden (Kadın=123, Erkek=77) oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ve Öğretmen-Öğrenci İletişim Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizi için, SPSS 23.0 veri analiz paket programı ile elektronik ortama aktarılıp ve yine aynı programla istatistiksel analizler yapılarak sıklık tabloları verilmiştir. Verilerin ölçülmesi için betimsel analizler (frekans, yüzde), t testi, korelasyon analizi ve karşılaştırmalarda Mann Whitney U tekniği yapılmıştır. Araştırma sonuçları, mesleğe yönelik olumsuz tutuma sahip olmadıklarının ve öğretmenlik mesleğini nispeten severek, isteyerek ve bilinçli şekilde seçtiklerinin göstergesi olabilmektedir. Yapılan t testine, mesleğe yönelik tutum ile öğretmen-öğrenci iletişim konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim alt boyut yargılarına, öğretmenlerin verdikleri yanıtlara, mesleğe yönelik tutum ölçeğine göre, bulguların anlamlı bir sonuç verdiği gözlemlenmiştir. Sonuçlar literatür ışığında tartışılmış ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Tutum, öğretmen, öğretmenlik mesleği, iletişim, iletişim becerileri

ABSTRACT

Attitudes have an important place in education due to behaviors and results. Teachers will be able to improve their positive attitude and to develop a positive attitude. If the teachers do the courses with love and pleasure, it will make the students develop positive attitudes. Therefore, considering that teachers' professional attitudes are important, it is inevitable that if a teacher's professional attitude is negative, it will have negative effects on students. In general, the relationship between primary school teachers' attitudes towards teaching profession and communication skills has been evaluated in this study since educational environments are a field of communication. The research group consisted of 200 teachers (Female = 123, Male = 77) working in the official education institutions in Istanbul in 2018-2019 academic year. Personal Information Form, Attitude Scale towards Teaching Profession and Teacher-Student Communication Scale have been used for data collection. For data analysis, SPSS 23.0 was transferred to the electronic medium with the data analysis package program and statistical analyzes were made with the same program and frequency tables were given. Descriptive analyzes (frequency, percentage), t test, correlation analysis and comparisons were made by Mann Whitney U technique for the measurement of the data. The results of the research may indicate that they do not have a negative attitude towards the profession and they are willingly and consciously choose the teaching profession. According to the t-test, attitudes towards the profession and teacher-student communication, speech, listening, empathy, message and nonverbal communication sub-dimension judgments, teachers' responses, and attitudes towards the

profession showed that the findings yield a meaningful result. The results are discussed in literature review and recommendations have been developed according to the results.

Keywords: Attitude, teacher, teaching profession, communication, communication skills

JEL CODE: I20

GİRİŞ

Öğretmen; görevlerini ve bilgilerin nasıl öğretilbileceğini bilen, derslerini planlayabilen, ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini işleten, öğretmen-öğrenci ilişkilerini idare eden, okul ve sosyal yaşamdaki konum ve sorumluluklarının farkında olan ve bunları yerine getirmeye çalışan bir meslek uzmanıdır. Öğretmenin en temel görevi; öğrenciye yaparak yaşayarak öğrenmeyi öğretmesi, etkili öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak derste vermek istediğini öğrencinin algılayabileceği şekilde verebilmesi, bilgi ve kavrama gibi alt düzeyde bilişsel boyutla beraber analiz ve sentez gibi üst düzey bilişsel seviyelere ağırlık verebilmesi, öğrencilere yol gösterici olabilmesi, öğrencilerin eleştirel düşünmesini sağlaması ve öğrenciye etkili çalışma ve etkili öğrenme yollarını gösterebilmesidir (Demirel, 2010).

Öğretmenlerin mesleki anlamda davranışlarını şekillendiren ve onlara yön veren en önemli olgulardan biri, mesleklerine yönelik geliştirmiş oldukları tutumlardır (Çeliköz ve Çetin, 2004). Çünkü bireylerin kendi mesleklerine gösterdikleri tutumlar, görevleri kapsamında başarı ölçüleri ve performansları açısından da etkilidir (Eren, 2001). Öğretmenin olumlu tutuma sahip olması durumunda mesleğinde herhangi bir kaygı durumu oluşmayacaktır. Öğretmenlik mesleğine saygı duyarak ve içselleştirerek yapılması durumunda bireyler başkalarının kendi işlerini düzenlemesi beklemeden öz kontrolü elinde bulundurarak ortaya çıkarılan ürünü ayarlayabilecektir. Öğretmenlerin mesleklerine duydukları olumlu tutum, mesleklerinin gereğini yerine getirmede ve profesyonel memnuniyet duymalarında önem kazanır (Ergin, 2010: 37). Tutum, öğretmenliği öğrenmede çok önemlidir. Öğretmenlik mesleğinde kişinin tutumu öğrenenleri de etkilemektedir (Erden, 2005). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğiyle ilgili olumlu tutum göstermelerinin yanında, aynı zamanda gerekli yeterliliklere de sahip olmaları gereklidir. Bununla birlikte öğretmenlerin akademik becerileri, kişilik özellikleri gibi unsurlar da öğretmenlerin nitelikleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir (Çeliköz ve Çetin, 2004).

Sosyal bir kurum ve sistem olarak değerlendirilen eğitim alanında öğrenci, öğretmen, eğitici uzmanlar, gerekli teknolojiler, finansal kaynaklar vb. önemli bileşenlerdir (Celep, 2005). Eğitim sayesinde bireyler yaşama hazırlanırken aynı zamanda bilgi, yetenek ve tutum gerekliliğine ulaşmak için öğrencilere de yardımcı olunur. Okul içi ve dışında öğrenciler, okul yönetiminin kararları ile okuldaki deneyimlerinden de etkilenirler. Dolayısıyla öğretmenler, eğitim sürecinde önemli bir bileşen durumundadırlar. Ayrıca, gerek eğitsel gerekse örgütsel amaçlar ve içerikleri, öğretmen tutumlarına bağlı olmaktadır (Sönmez, 2003). Öğretmenin ilköğretim çağındaki öğrenciler için önemli bir model olduğu, öğrencilerin öğretmenlerin davranışlarıyla özdeşim kurarak tutum ve anlayış kazandıkları bilinmektedir (Çelik, 2011).

Yukarıda yer alan bilgilerden de anlaşılacağı gibi davranışların ve onun ortaya çıkardığı sonuçlardan dolayı tutumlar eğitim-öğretimde çok önemli bir yere sahiptir. Öğretmenin bir dersi severek ve isteyerek işlemesi öğrencilerin o derse karşı olumlu tutumlar beslemesini sağlayacak, doğal olarak da bu durum, öğrencilerin başarısını arttıracaktır. Bu sebeple geleceğin en büyük şekillendiricilerinden olan öğretmenlerin mesleki tutumları önemlidir (Demir ark., 2004). Öğretmenlerin mesleki tutumlarının yanında iletişim becerilerinin yüksek olması da eğitimin kalitesini ve verimliliğini etkilemektedir. Bilindiği gibi ilköğretim öğretmenin, çocuğun ilk öğretmeni olmasının yanı sıra, gelecek hayatına da etki eden kişiler arasında bulunması, çocuğun eğitimindeki önemini daha fazla artırmaktadır. Okula yeni başlayan küçük yaşta çocuklarla anlaşabilmek, onlara gerekli bilgi ve becerileri sağlayabilmek ve söz konusu süreçte aileler, okul personeli ve yöneticileri ile sağlıklı ilişkiler

kurulabilmesi için öğretmenlerin iletişim yeteneklerinin de gelişmesi gereklidir (Şişman, 2012). Ayrıca eğitim ortamlarının genel olarak bir iletişim ortamı olduğu ve öğretmenlerin, öğrenciler haricinde okul ve çevreyle iletişimin mesleki tutumlarını da etkilediği ifade edilebilir. Bu nedenle çocukların gelecek yaşamlarını etkileyen öğretmenlerin iletişim becerilerinin, mesleki sorunları çözme ve başarı kazanmada etkili olacağı düşünülmesi konunun seçilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada ilkökul öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Bu bölümde evren ve örnekleme, verilerin toplanması, verilerin analizi ve bulgular başlıkları altında ilgili bilgilere yer verilmiştir. İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve İletişim Becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması yer almaktadır. Çalışmanın literatür kısmında tarama yöntemi kullanılmış ve kitap, makale, dergi, yerli ve yabancı yayınlarla internet ortamında elde edilen kaynaklardan yararlanılmıştır. Uygulama kısmında ise anket yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Örneklem grubu 200 kişi öğretmen olarak rastgele belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları; kişisel bilgi formu, mesleğe yönelik tutum ölçeği ve öğretmen- çocuk iletişim ölçeklerinden oluşmaktadır. Veri toplama araçları aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formda, yaş, cinsiyet, medeni durum, görevdeki unvan, görev yapılan yer, yöneticilerle olan ilişkileri, mesleki kıdem yılı, okul türü, gelir düzeyi, kazandığı ücretten memnuniyeti ile ilgili 9 tane kapalı uçlu soru bulunmaktadır.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Ölçek, Çetin (2006) tarafından geliştirilmiştir. Araştırma için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan Çetin'in (2006) Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek 5'li likert şeklinde "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmam", "Kesinlikle Katılmam" şeklinde derecelendirilmiştir. 34 maddelik ölçekte, öğretmenlik mesleğiyle ilgili üç temel yapı (sevgi, değer, uyum) yer almaktadır. Ölçeğin toplam alfa değeri ise 0,95'tir.

Tablo 1. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.802	34

Ölçek Erbay, Ömeroğlu ve Çağdaş (2012) tarafından okul öncesi öğretmenlerin çocuklarla kurdukları iletişim becerilerini değerlendirebilmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert Ölçeği cevapların puanlamasında kullanılmıştır. Her Zaman, Çoğunlukla, Bazen, Nadiren, Hiçbir Zaman değerlendirmeyi içermektedir. Ölçekte 4 tane ters madde yer almaktadır. Ölçek; konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin tamamına ait güvenilirlik katsayısı Cronbach alpha değerleri ile hesaplanarak 0.87 olarak bulunmuştur.

Öğretmen-Çocuk İletişim Ölçeği

Ölçek Erbay, Ömeroğlu ve Çağdaş (2012) tarafından okul öncesi öğretmenlerin çocuklarla kurdukları iletişim becerilerini değerlendirebilmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert Ölçeği cevapların puanlamasında kullanılmıştır. Her Zaman, Çoğunlukla, Bazen, Nadiren, Hiçbir Zaman değerlendirmeyi içermektedir. Ölçekte 4 tane ters madde yer almaktadır. Ölçek; konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin tamamına ait güvenilirlik katsayısı Cronbach alpha değerleri ile hesaplanarak 0.87 olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Öğretmen-Çocuk İletişim Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.874	24

İstatistiksel Analiz

Araştırmada veri toplamak amacıyla anket yönteminden yararlanılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS 23.0 veri analiz paket programı ile elektronik ortama aktarılıp ve yine aynı programla istatistiksel analizler yapılarak sıklık tabloları verilmiştir. Verilerin ölçülmesi için betimsel analizler (frekans, yüzde), t testi, korelasyon analizi ve karşılaştırmalarda Mann Whitney U tekniği yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 3. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Kişisel Bilgi Formu	Seçenekler	Frekans	Yüzde
1. Cinsiyetiniz:	1- Erkek	77	38,5
	2- Kadın	123	61,5
2. Yaşınız	1-18-25	23	11,5
	2- 26-30	88	44
	3- 31-35	75	37,5
	4- 36-40	14	7
	5- 41 ve üzeri	10	5
3. Sektör	1- Devlet Okulu	154	77
	2- Özel Okul	46	23
4. Mesleki kıdem yılınız	1- 1 yıl ve daha az	11	5,5
	2- 2-5 yıl	27	13,5
	3- 6-10 yıl	69	34,5
	4- 11-15 yıl	81	40,5
	5- 16-20 yıl	10	5
	6- 21 yıl ve üzeri	2	1
5. Medeni Durumunuz:	1- Bekar	58	29
	2- Evli	142	71
6. Görevdeki Unvanınız	1- Öğretmen	136	68
	2- Ücretli Öğretmen	47	23,5
	3- Stajyer Öğretmen	8	4
	4- Diğer	9	4,5
7. Görev Yaptığınız Yer	1- Merkez	98	49
	2- İlçe	63	31,5
	3- Kasaba -Belde	29	14,5
	4- Köy	10	5
8. Sınıfınızdaki Öğrenci Sayınız	1-10-15 kişi	23	11,5
	2- 16-20 kişi	37	18,5
	3- 21-25 kişi	49	24,5

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin %61.5'inin kadın, %44'ünün 26-35 yaş grubunda olduğu, %77'sinin devlet okullarında görev yaptıkları, %40.5'inin 11-15 yıllık mesleki kıdeme sahip oldukları, %71'inin evli olduğu, %68.1'inin kadrolu çalıştığı, %49'unun il merkezinde görev yaptığı, %45.5'inin ise sınıf mevcudu 26 ve üzerinde olan sınıflarda görev yaptıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Test Statistics ^a					
	Mesleğe Yönelik Tutum-Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	1,50E+03	2,47E+03	1,49E+03	2,75E+03	1,74E+03	2,85E+03
Wilcoxon W	4,41E+03	4,07E+03	4,28E+03	5,36E+03	3,64E+03	4,33E+03
Z	-4,013	-2,973	-3,121	-0,881	-2,473	-1,027
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000	0,004	0,001	0,002	0,001	0,000

a. Grouping Variable: cinsiyet

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,00).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,004).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,001).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,002).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,001).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,000).

Tablo 5. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Test Statistics ^a					
	Mesleğe Yönelik Tutum-Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	1220,5	1099,5	1164,0	1212,0	1205,5	1050,5
Wilcoxon W	2040,5	3052,5	1984,0	3165,0	3158,5	1870,5
Z	-,134	-,964	-,521	-,195	-,249	-1,327
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000	0,012	0,036	0,021	0,015	0,002

a. Grouping Variable: okul türü

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,00).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,012).

- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,036).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,021).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,015).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,002).

Tablo 6. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Test Statistics ^a					
	Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	369,0	251,0	386,5	364,5	327,5	364,0
Wilcoxon W	579,0	1154,0	596,5	574,5	537,5	574,0
Z	-,771	-2,548	-,505	-,852	-1,466	-,868
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,002	0,003	0,032	0,017	0,028	0,037

a. Grouping Variable: kıdem yılı

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,002).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,003).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,032).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,017).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,028).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,037).

Tablo 7. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Test Statistics ^a					
	Mesleğe Yönelik Tutum-Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	626,0	666,0	692,5	619,0	707,5	686,0
Wilcoxon W	902,0	3012,0	968,5	895,0	983,5	962,0
Z	-1,428	-1,062	-,818	-1,509	-,716	-,896
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000	0,001	0,025	0,014	0,004	0,002

a. Grouping Variable: sınıftaki öğrenci sayısı

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,000).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,001).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,025).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,014).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,004).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,002).

Tablo 8. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği, Öğretmen-Çocuk İletişimi Ölçeği ve Demografik Özelliklere Ait Korelasyon Bulguları

	Ortalama	Std. Sapma	t	Korelasyon (F)	Anlamlılık (Sig- p-)
Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen- Çocuk İletişim Ölçeği	0,108	0,428	4,137	0,442	0,000
Mesleğe Yönelik Tutum- Demografik Özellikler	0,059	0,703	1,387	0,567	0,001
Öğretmen- Çocuk İletişim Ölçeği- Demografik Özellikler	0,063	0,689	1,211	0,471	0,000

Yapılan korelasyon analizine göre;

- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen-Çocuk İletişim Ölçeği arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0,000).
- Mesleğe Yönelik Tutum-Demografik Özellikler arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0,001).
- Öğretmen- Çocuk İletişim Ölçeği-Demografik Özellikler arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0,000).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu araştıran pek çok ulusal ve uluslararası araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda cinsiyet, yaş, aile eğitim durumu, akademik başarı, öz yeterlilik, deneyim gibi değişkenlerin öğretmenlik mesleği ile ilgili ilişkisi incelenmiştir. Bu araştırmada ise öğretmenlerin mesleki tutumları ile iletişim becerileri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile bu mesleği tercih etmelerinde etkili olan faktörler arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, öğretmenlik mesleğini severek ve isteyerek seçmiş olan adayların daha olumlu ve yüksek düzeyde öğretmenlik tutumlarına sahip oldukları söylenebilir. Sabır, özveri ve hassaslık gerektiren bu meslekte olumlu öğretmenlik tutumlarına sahip olabilmenin ilk koşulu öğretmenlik mesleğini sevip saygı duymaktır. Öğretmenler, mesleklerinin yıpranmış olduğunu düşünmelerine karşın vicdani boyutu önemli olan mesleklerin başında yer aldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik sevgilerinde, mesleğe verdikleri değer ve uyumda anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Meslek yaşamlarının ilk yıllarında olan öğretmenlerin, eğitimlerinde yetersizlik düzeyleri onların çok sayıda sorun yaşamalarına yol açmaktadır. Öğretmenlerin bu tür sorunların üstesinden gelebilmelerinde algılama tarzları, bireysel farklılıkları ve kişilik özelliklerinin büyük önemi vardır (Erden, 2005). Dolayısıyla eğitim alanının genel bir iletişim ortamı olduğu ve öğretmenlerin, öğrenciler dışında okul çevresiyle iletişimlerinin mesleğe yönelik tutumlarını da etkileyebileceği değerlendirildiğinde, öğretmenlerin iletişim becerilerinin, meslek sorunlarıyla ilgili sorunları çözme ve başarılı olmalarında etkili olabilecekleri söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarıyla öğretmen-öğrenci iletişiminde konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim alt boyutlarına ilişkin olarak anlamlı bulgular elde edilmiştir. Diğer taraftan, mesleğe yönelik tutumlar ve alt boyutlarının cinsiyet değişkeniyle negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla mesleğe ilişkin tutumların alt boyutlarının azalmasıyla birlikte öğretmen-öğrenci iletişiminin de azaldığı söylenebilir. Ayrıca Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre iki yönlü değer testine ilişkin p değerleri doğrultusunda, mesleğe yönelik tutumlarda iletişim alt boyutlarının okul türü değişkenine göre negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Bu bağlamda mesleki tutumlarla iletişim becerilerinin azalması okul türü değişkeninin de azaldığı görülür. Aynı durum kıdem yılı ve sınıftaki öğrenci sayısı için de geçerli olmaktadır. Mesleğe yönelik tutumlarla iletişim becerileri ile anlamlı ilişkinin varlığı, mesleki tutumların iletişim becerilerini de etkilediğin bir göstergesidir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, iletişim becerisinin insanlarla interaktif bir iletişimin söz konusu olduğu mesleklerde özellikle de öğretmenlik mesleğinde önemli bir rolü olduğu ifade edilebilir. Bu yetiye sahip olan öğretmenlerin kendilerine daha çok güvenmeleri, daha girişken, sosyal ve etkileşime açık olmaları dolayısıyla mesleğe yönelik tutumlarının da bu yönde etkilendiği söylenebilir. Öğretmenlik mesleğinde başarı gösterebilmek için yalnızca iletişim alanında yeterli olmak yetmemekte, bu mesleği sevgi ve istekle yapmak da büyük önem taşımaktadır. Nitekim Çeliköz ve Çetin (2004) öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri takdirde, öğretmen olduklarında görevlerini eksiksiz yerine getireceklerini, araştırmacı ve yaratıcı düşünceleri geliştireceklerini, öğrencileri daha kolay motive edecekleri ve sözel ve sözel olmayan mesajlarını uyum içinde öğrencilere aktaracaklarını, zamanı etkili kullanacaklarını ve yeniliklere açık olacaklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmada elde edilen bulgular ve ilgili literatür ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. İletişim becerileri güçlü öğretmenlerin yetiştirilmesinde, öğretmenlerin gerek iletişim becerileri gerekse mesleğe ilişkin tutumlarının, özel eğitim programları ve faaliyetler oluşturularak artırılması ve desteklenmesi gerekir.
2. Yaşamın ilk aşamalarında yer alan çocuklarla anlaşabilmeleri ve onlara yararlı olabilmeleri için öğretmenlerin iletişim becerileri açısından desteklenmesi ve gelişimlerine fırsat verilmesi gerekir.
3. Öğretmenlik mesleğinin seçilmesinde hangi faktörlerin olduğunun belirlenmesi ve iletişim becerilerinin önemi göz önünde bulundurulduğunda sağlıklı bir meslek seçiminin yapılabilmesi için söz konusu değişkenlere iş doyumunun da eklenerek yeni sonuçlar ortaya çıkarılması yararlı olacaktır.
4. İletişim becerileri ve mesleki tutumların cinsiyet değişkeni açısından spesifik olarak değerlendirilmesinin de yararlı olduğu düşünülmektedir.
5. Okul yöneticileri gerektiğinde, öğretmenlere yönelik eğitsel seminerler düzenleyerek eğitici iletişim tarzını da etkin kullanmaları sağlanabilir.
6. Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının gerisinde yer alan nedenler görüşme gibi nitel araştırma yöntemleri ile desteklenebilir. Görüşmeler sonucunda öğretmen adaylarının tutumlarını etkileyen faktörler belirlenebilir, beklentileri ortaya çıkarılabilir. Böylelikle daha derinlemesine bir çalışma yapılabilir.
7. Öğretmenlik mesleğine ilişkin kişisel özellikleri en uygun olan adayların veli-okul işbirliği ile mesleğe yönlendirilerek öğretmenliğe yetenekli ve istekli bireyler yetiştirilmesi sağlanabilir.
8. Öğretmenlik mesleği özveri isteyen, yıpratıcı ve zor bir meslektir. Toplumumuzda son zamanlarda oluşan “hiç değilse öğretmen olsun” düşüncesi, hem öğretmenlik mesleğinin değerini düşürmekte hem de isteksiz, mesleki becerisi olmayan öğrencilerin baskıyla öğretmen olmalarına neden olmaktadır. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları yüksek olan ve öğretmenlik mesleğine yatkın kişisel özelliklere sahip olan bireyler yetiştirildiğinde hem daha kaliteli bir eğitim sağlanmış olacak hem de bireylerin kendini gerçekleştirme düzeyleri artacaktır.

KAYNAKLAR

- Çelik, S. (2011). *Öğretmen tutumları ile ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Çeliköz, N., & Çetin, F. (2004). Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162 (1), 139-157.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenilirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 28-37.
- Demir, İ., Kılıçarslan, A., Köksal, A., Setrelin, Ç., & Şenel, H.G. (2004). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15, 99-109.
- Demirel, Ö. (2010). *Eğitim sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erbay, F., Ömeroğlu, E., & Çağdaş, A. (2012). Öğretmen-çocuk iletişimi ölçeğinin geliştirilmesi ve geçerlik güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(4), 3165-3172.
- Eren, E. (2010). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2013). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Anı Yayınları.
- Şişman, M. (2012). *Eğitimde mükemmellik anlayışı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

That the communication skills of the teachers affecting the future lives of children will be effective in solving professional problems and achieving success holds an important role in selecting the subject. In this aspect, the current study aimed to investigate the relationship between primary school teachers' attitudes towards teaching profession and communication skills. A total of 200 teachers participated in the study. In the process of data collection, "Attitude Scale towards Teaching Profession" and "Teacher-Child Communication Scale" were performed. Questionnaire method was used for the collection of data. The data gathered from the questionnaires were transferred to the electronic environment with the SPSS 23.0 data analysis package program and statistical analyzes were performed by the same program and frequency tables were presented. Descriptive analysis (frequency, percentage), t test, correlation analysis and Mann Whitney U technique were used in comparisons to measure the data.

A high, positive and significant relationship was found between the attitudes of the teachers participating in the study towards the teaching profession and factors influencing the preference of the profession. According to these results, it is possible to say that prospective teachers who have chosen the teaching profession fondly and willingly have more positive and higher levels of attitudes towards teaching. The first condition of having positive teaching attitudes in this profession which requires patience, devotion and sensitivity is to love and respect the teaching profession. Although teachers suppose that the profession is worn out, they state that teaching profession is at the top of the professions whose conscientious dimension is important. There is a significant difference in the teachers' love for the teaching profession, the value and the harmony they give to the profession.

The level of education inadequacy of the teachers who are in their early years of professional life causes them to have many problems. Perception styles, individual differences and personality traits are of great importance for teachers to overcome these problems (Erden, 2005). Therefore, when it is evaluated that the field of education is a general communication environment and teachers 'communication with the school environment may affect their attitudes towards the profession, it is possible to say that teachers' communication skills can be effective in solving and successful problems related to professional problems.

According to the results of the study, significant findings were gathered regarding the sub-dimensions of speaking, listening, empathy, message and nonverbal communication in teacher-student communication with the attitudes of teachers towards their profession. On the other hand, attitudes towards the profession and its sub-dimensions were found to have a significant negative correlation with the variable of gender. Therefore, it is possible to say that teacher-student communication decreases with decreasing sub-dimensions of attitudes related to the profession as well. In addition, according to the Mann-Whitney U, Wilcoxon W and Z figures test statistic p-values related to the two-way value test, there is a negative correlation between the sub-dimensions of communication attitudes towards the profession according to the type of school. In this aspect, it is observed that the decrease in professional attitudes and communication skills causes to decrease in the variable of school type. The same condition is valid for the same seniority year and the number of students in the class. The existence of a significant relationship with the attitudes towards the profession and communication skills is also an indication that professional attitudes affect the communication skills.

When the results of the study are evaluated, it can be stated that communication skills play an important role in professions where there is an interactive communication with people, especially in the teaching profession. It can be said that the teachers having this ability are more confident, more sociable, social and open to interaction and their attitudes towards the profession are affected in this way. To be successful in the teaching profession, it is not only enough to be sufficient in the field of communication, but it is also important to do this

profession with love and desire. As a matter of fact, Çeliköz and Çetin (2004) state if prospective teachers develop positive attitudes towards their profession, they will fulfill their duties completely when they become teachers, will develop investigative and creative thinking, motivate students more easily and transfer their verbal and nonverbal messages to students in harmony, use time effectively and be open to innovation.

In the light of the findings and literature related, the following suggestions can be done;

1. In the training of teachers with strong communication skills, teachers' attitudes towards both the communication skills and the profession are supposed to be increased and supported by creating special training programs and activities.
2. Teachers should be supported in terms of their communication skills and given the opportunity to develop in order to be able to deal with and benefit from the children in the early stages of life.
3. In determination of which factors are in the preference of the teaching profession and considering the importance of communication skills, it will be useful to produce new results by adding job satisfaction to these variables in order to prefer a healthy profession.
4. It is also considered fruitful to evaluate communication skills and professional attitudes specifically in terms of gender variable.
5. School administrators can organize educational seminars when needed for teachers to ensure effective use of educational communication style.
6. The reasons behind teachers' attitudes towards teaching profession can be supported by qualitative research methods such as interview. As a result of the interviews, factors affecting the attitudes of prospective teachers can be identified and their expectations can be revealed. Thus, a more intensive study can be performed.
7. Prospective teachers with the most appropriate personal characteristics related to the teaching profession can be directed to the profession through parent-school cooperation to enable talented and willing individuals to be trained.
8. The teaching profession is a demanding, backbreaking and difficult profession. The idea of "at least become a teacher", which has recently emerged in our society, both decreases the value of the teaching profession and causes the reluctant, unskilled students to become teachers by pressure. When teachers having high attitudes towards teaching profession and having personal characteristics prone to teaching profession are trained, a higher quality education will be provided and individuals' self-realization levels will also increase.